

Editorial 2022:4

Heidi Eskelund Knudsen og Anders Stig Christensen

Nordidactica

- Journal of Humanities and Social Science Education

2022:4

Nordidactica – Journal of Humanities and Social Science Education

Nordidactica 2022:4

ISSN 2000-9879

The online version of this paper can be found at: www.kau.se/nordidactica

Editorial 2022:4

Heidi Eskelund Knudsen og Anders Stig Christensen, redaktører

Nordidactica sætter rammerne for nordisk fagdidaktisk forskningsdialog inden for og på tværs af disciplinære og faglige skel. Antallet af artikler har i indeværende redaktionelle periode været gradvist opadgående, og arbejdet med artiklerne har budt på mange interessante korrespondancer med både forfattere og granskere, herunder ikke mindst givet os som redaktører indblik i, hvordan arbejdsprocesser for viden- og artikelproduktion tager sig meget forskelligt ud i fagene. Vi overlader fra årsskiftet redaktionsarbejdet til to finske kolleger, Martin Ubani fra University of Eastern Finland og Anuleena Kimanen fra Universitetet i Turku og ønsker både dem held og lykke med arbejdet og takker samtidig forfattere og granskere der har bidraget til tidsskriftet i perioden 2021-22 for rigtig godt samarbejde.

Nordidactica 04/2022 indeholder syv artikler der bredt afspejler tidsskriftets *scope* med bidrag fra Norge, Sverige og Finland. Der er både artikler om indhold og metode i enkeltfag og om brede temaer som bæredygtighed, social retfærdighed og et kald til en ny forståelse af medborgerskabsbegrebet.

I artiklen *Agens och existens i ämnesundervisningen – medborgarbildning i religionskunskap, psykologi och samhällskunskap* undersøger forfatterne med udgangspunkt i Hannah Arendt begreber agens og eksistens, perspektiver i en mere udvidet forståelse af skolens medborgerskabsdannende opgave, med fagene religion samfundsfag og psykologi som eksempler. Forfatterne Ann-Sofie Jägerskog, Stockholms Universitet, Thérèse Halvarson Britton, Stockholms Universitet og Globala gymnasiet & Maria Olson, Stockholms Universitet, tager en original position ved at kombinere en undersøgelse af de tre fag, religionskundskab, psykologi og samfundsfag, med en diskussion af en opfattelse af medborgerskab, der ikke bare indeholder *agens*-men også *eksistens*dimensioner. Udgangspunktet for artiklen er, at agensdimensioner, der kan forstås som elevernes 'gøren' i verden, er væsentligt mere udviklet i fagdidaktikerne i samfundsfagene, hvorimod eksistensdimensionerne – elevernes 'væren' i verden, ikke er så udviklede. I deres konklusion argumenterer de for, at denne udvidede forståelse af fagene og deres medborgerskabsopgave er afgørende for at muliggøre en fornyelse af fagundervisningen som i sidste ende muliggør en fornyelse og forandring af de samfund som skolen er sat til at virke i.

I artiklen *Fagspesifikk literacy og posisjonering i grunnskolens religions- og livssynsfag – Et bidrag til en kritisk fagspesifikk literacy* diskuterer Lars Unstad, Institutt for lærerutdanning (ILU), NTNU Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim, betydningen af kritisk fagspecifik literacy for religions- og livssynsfaget i norsk grundskole. Diskussionen grundes i en historisk gennemgang af religionsfagets udvikling og viser samlet, hvordan kendskab til perspektivisk mangfoldighed i et multireligiøst og ikke-konfessionelt religionsfag kan bidrage til at udvikle kritisk fagspecifik literacy – og dermed styrke det kritiske aspekt ved religious literacy. Artiklen er teoretisk inspireret af Moje (2010) hvilket gør det muligt at fokusere på,

hvordan kundskab produceres i fag, og Unstad anvender som del af sin argumentation til empiriske cases, såkaldte teksthændelser fra observationer i KRLE-undervisning til at vise netop dette. Blandt artiklens hovedkonklusioner står argumentet om betydningen af bevidst multiperspektivisk positionering som vejen til elevers indsigt i og selvstændige arbejde med et mangfoldigt og sammensat tros- og livssynsmæssigt fagligt stof og hverdagsliv.

I artiklen *Komparativ religionsundervisning: Teoretiska förutsättningar och didaktiska implikationer* tager Johan Wickström fra Uppsala Universitet en konkret didaktisk problemstilling op: Hvordan sammenligninger kan foretages inden for religionsundervisning, under hensyntagen til de faldgruber der er af både epistemologisk og ideologisk karakter. Sammenligninger mellem religioner er, som artiklen viser, en næsten naturaliseret arbejdsform i religionsundervisningen, og det kan føre til forsimplede og reduktionistiske forståelser af religion som fænomen. Forfatteren argumenterer for en undervisning der indebærer seks opmærksomhedspunkter; 1) problematisering af religionsbegrebet, 2) at lave begrænsede sammenligninger, 3) at være bevidst i designet af sammenligninger, 4) at diskutere mål og resultater, 5) at fokusere på fællesstræk og forskelle og give 'thick descriptions' og 6) bruge førstehåndskilder og tekster. Artiklen er således både teoretisk og potentielt handlingsanvisende for undervisere.

I artiklen *Addressing social justice in classrooms of linguistic, cultural and worldview minorities: teacher perspective* undersøger Anuleena Kimanen fra Universitetet i Turku, hvordan finske lærere inddrager social retfærdighed i klasseværelser med elever fra lingvistiske, kulturelle og livssynsminoriteter. Artiklen bygger på en surveyundersøgelse af 76 lærere, der underviser i minoritetsreligion, sekulær etik eller finsk som andetsprog. I artiklen fremhæver forfatteren at lærerne opfatter social retfærdighed som en vigtig opgave for skolen og at lærerne på forskellige måder inddrager både enkle og mere komplicerede problemstillinger omkring social retfærdighed. Mere aktivistiske undervisningsformer synes at indgå i begrænset omfang. Forfatteren konkluderer at selvom der er mange forhindringer er det vigtigt at uddanne rettet imod social retfærdighed i klasseværelser med elever der tilhører kulturelle eller verdenssynsminoriteter.

Magnus Børre Bragdø, stipendiat ved Universitetet i Agder giver i artiklen *Education for sustainable development in social studies: a scoping review of results from Scandinavian educational research* et review over forskning i uddannelse for bæredygtig udvikling (ESD) i samfundsfagene i Norden. I reviewet indgår 25 studier, og artiklen viser, at der er en del studier som er dokumentstudier med udgangspunkt i læremidler eller læreplaner. Feltet er spredt og samtidig under udvikling bl.a. fordi bæredygtighed i Norge er indført som et tværgående tema de nationale læreplaner. Da der er få studier der undersøger undervisningen som den finder sted, argumenterer forfatteren for, at der er behov for forskning med udgangspunkt i undervisningen.

Artiklen *Frågedriven undervisning för att organisera normativa kunskapspraktiker i SO-ämnena* er skrevet af en gruppe forfattere med baggrund i både forskning og undervisning fra hhv. Karlstad Universitet og Globala Gymnasiet i Stockholm; Ulrik Holmberg, Patrik Johansson, Thérèse H. Britton, Maria Johansson – alle Karlstads

universitet och Globala gymnasiet, Stockholm – samt Kenneth Nordgren Karlstads universitet. Artiklen præsenterer og diskuterer en fagdidaktisk undervisningsmodel for såkaldt spørgsmålsdrevet undervisning, frågedriven undervisning (FDU). Artiklen sætter fokus på en konceptuel beskrivelse og argumentation for modellen og dermed den type undervisningstilgang, som modellen lægger op til. Samtidig, i forhold konkret undervisning i SO-fagene, har modellen også til hensigt at fremhæve og rammesætte konkret organisering af kvalificeret fagundervisning, som åbner for elevers undersøgende og udforskende arbejde med forskellige faglige problemstillinger. Artiklen beskriver et bagvedliggende udviklingsarbejde med modellens rammer og indhold udført ifm. et kursusforløb for svenske gymnasie- og grundskolelærere. Dette samarbejde med lærerne, herunder observationer og interviews, udgør artiklens empiriske grundlag og eksemplificering af modellen i relation til SO-fagene særskilt.

Olle Nolgård, Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier, Uppsala universitet, aktualiserer i artiklen, *De svenska romernas historia i SO-klassrummet: en designstudie på högstadiet*, spørgsmålet om, hvordan historieundervisning anvendes som rum for arbejde med vanskelige historiske temaer og samfundsmæssig forsoning. Med afsæt i svensk romahistorie som tematisk omdrejningspunkt, undersøger Nolgård gennem en designbaserede undersøgelse hvordan svenske gymnasieelever meningstilskriver svensk romanihistorie i SO-undervisning. Artiklen analyserer empirisk materiale bestående af præ- og posttests af elevopfattelser, klasserumsobservationer samt indsamlet eksamensmateriale. Studiet viser bl.a. at elever er i stand til at kombinere historiske og nutidserfaredede praktiske perspektiver i deres narrative rekonstruktioner af romaernes fortid, nutid og fremtid. Kritisk historisk tænkning, kontekstualisering og bevidsthed om forskellige former for manifestationer af antisigøjnerisme i fortid såvel som nutid, herunder opmærksomhed om og anerkendelse af et fælles nutidigt samfundsansvar for optimistisk syn på de svenske romaers fremtid manifesterer sig i elevernes tænkning. Artiklens afsæt for denne undersøgelse udgøres af teorier om kompleksiteter i undervisning og læring om historisk retfærdighed og vanskelige historier, og påviser eller afprøver samlet set eksisterende historiedidaktiske antagelser om, at historieundervisning kan fungere som rum for mulige sociale forandringsprocesser.